



I. POLITIKA, POLITIČKO DJELOVANJE
I POLITIČKA UTAKMICA



II.
NAROD
NACIJA
MANJINA
GRAĐANI
DRŽAVLJANI RH

III.
TIPOVI
POLITIČKIH
POREDAKA



PONAVLJANJE

- I. POLITIKA, POLITIČKO DJELOVANJE I POLITIČKA UTAKMICA
- II. NAROD, NACIJA, MANJINA, GRAĐANI, DRŽAVLJANI RH
- III. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA

KONTROLNI

- **poglavlja:**
 1. POLITIKA, POLITIČKO DJELOVANJE I POLITIČKA UTAKMICA
 2. NAROD, NACIJA, MANJINA, GRAĐANI, DRŽAVLJANI RH
 3. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA
- **ključni pojmovi:**
 - POJAM I PODJELA POLITIKE
 - MOĆ / VLAST / TIPOVI VLASTI / AUTORITET
 - POLITIČKO DJELOVANJE (POL. UTAKMICA, POL. GOVOR, NAPIS POL. SADRŽAJA)
 - NAROD / NACIJA / DRŽAVA / NARODNI SUVERENITET / MANJINA
 - HRVATSKI NAROD / DRŽAVLJANI / GRAĐANI
 - POL. POREDAK / TIPOVI POL. POREDAKA / OBLICI DRŽAVNE VLASTI
- **prezentacije na linku:** *srednja-skola.github.io/politika*



I. POLITIKA, POLITIČKO DJELOVANJE I POLITIČKA UTAKMICA

ŠTO JE POLITIKA?

- politika znači **bavljenje državnim poslovima ili poslovima od javnoga i općeg značaja**
- politika je **vještina** obavljanja društvenih i državnih poslova **usmjereni na postignuće općeg dobra**



PODJELA POLITIKE

1. **OPĆU POLITKU** – lokalna, državna, međunarodna
2. **POSEBNE POLITIKE** – socijalna, gospodarska, prosvjetna, mirovinska...

MOĆ I VLAST

MOĆ – vjerojatnost da će pojedinac ili grupa uspjeti **nametnuti** i **provести svoju volju**, čak i usprkos otporu drugih (*M. Weber*)

VLAST je **sustav** (mehanizam) koji **osigurava pokoravanje naredbama** što potječe **iz određenog izvora**

- **RAZLIKA** – vlast prepostavlja određeni **stupanj pokoravanja i pristanka**, dok se moć može zasnivati na pukoj **sili**
- **LEGITIMNOST** – osnova na kojoj vlast opravdava svoj zahtjev za poslušnošću
- **LEGALNOST** – znači da se vlast obnaša prema zakonima

MOĆ I VLAST

MOĆ

SILA BEZ PRISTANKA

VLAST

LEGITIMNA SILA

TRADICIONALNA

legitimnost na temelju
**tradiције, обичаја и
nepisanih pravila**



KARIZMATIČNA

legitimnost na temelju
**vjerovanja u iznimne i
nadnaravne osobine vođe
(karizma pojedinca)**



RACIONALNA

temelji se na **pisanim
pravilima i procedurama**
zakon je osnova legitimite

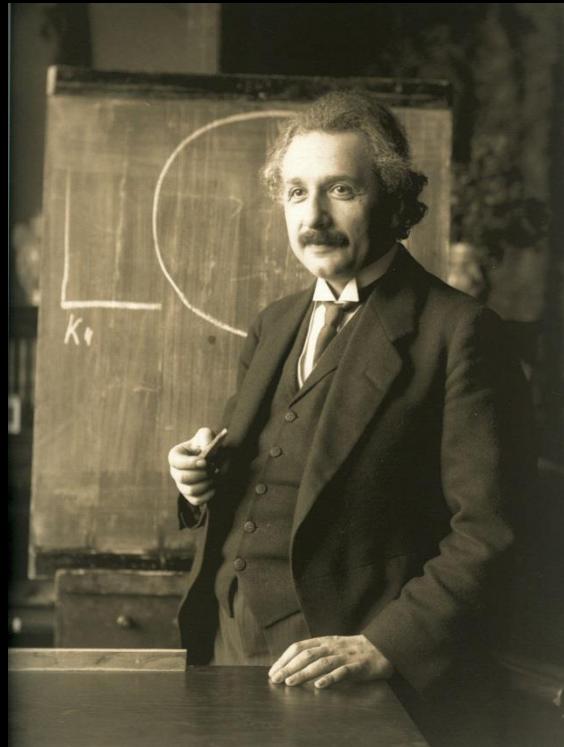


AUTORITET

AUTORITET podrazumijeva **razinu poštovanja ili časti povezanih s društvenim položajem**



Sveta Majka Terezija



Albert Einstein



Vladimir Vladimirovič Putin

POLITIČKO DJELOVANJE

- svrha političkog djelovanja je poboljšanje kvalitete življenja svih građana
- temelji se na:
 - slobodi
 - političkoj kulturi sudionika
 - čuvanju i zaštiti ljudskog dostojanstva
- **POLITIČKA APSTINENCIJA** – odustajanje od sudjelovanja na izborima (građanski neposluh)

POLITIČKO DJELOVANJE

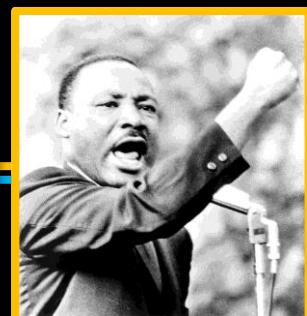
POLITIČKIM GOVOROM

- cilj političkog govora je **oblikovati ponašanje ljudi** i njihova **stajališta**, te **utjecati na njih i njihove odluke**
- vrste političkog govora:
 - ekskluzivni
 - totalitarni
 - demokratski
- **obilježja pol. govora/govornika:**
 - emotivan
 - ekspresivan
 - **iterativan**
 - **ekstenzivan**
 - koherentan



NAPISOM POLITIČKOG SADRŽAJA

- s obzirom da postoje različite vrste politika, **gotovo je svaki novinski napis ujedno i politički napis**



POLITIČKA UTAKMICA

- označava borbu političkih stranaka za **osvajanje vlasti**, a potom za njeno **zadržavanje**
- **političke stranke** su subjekti koji posreduju između građana i vlasti, a njihova **svrha je prenošenje volje građana u parlament**
- **interesne skupine** – **utječu**, ali se **ne bore za vlast** (npr. sindikati, prosvjedi umirovljenika, prosjetnih radnika...)

II.

NAROD

NACIJA

MANJINA

GRAĐANI

DRŽAVLJANI RH



NAROD – NACIJA – DRŽAVA

- *demos, populus Romanus, Volk, peuplé, people, pueblo*
- **NAROD** – građanstvo (puk) **određenog državnog područja** koje komunicira **istim jezikom** i njeguje iste **tradicische običaje**
- **NACIJA** – **politički suveren narod na određenom teritoriju**
 - ima prepoznatljivu **kulturu** i **gospodarski život**
 - **stabilna globalna zajednica**
- **22. prosinca 1990.** – donesen Ustav RH (*Božićni ustav*)
- **8. listopada 1991.** – Dan nezavisnosti (*Sabor izglasao raskidanje svih državnopravnih veza s Jugoslavijom*)

NAROD – NACIJA – DRŽAVA

- **DRŽAVA** – skup dr. organizacija i institucija koji na određenom teritoriju posjeduje monopol legitimne primjene sile
 - prve nacije-države sejavljaju u 16. st (Engleska, Španjolska i Francuska), a zatim u 19. st (Italija, Njemačka...)
 - većina modernih država su **nacije-države**
 - značajke države:
 1. politički **aparat vlasti** (*parlament, činovnici*)
 2. vlada na određenom **teritoriju** (*polaže pravo na njega*)
 3. vlada nad **stanovništvom** (*građani*)

MANJINA

- pojam manjine pojavljuje se u **dvostrukom značenju**:
 - kao **vladajuća skupina** (elita) unutar jednoga naroda
 - kao **brojčano manja skupina** u višenacionalnoj državi
- **NAČINI RJEŠAVANJA MANJINSKOG PITANJA**
 - **asimilacija** (manjina prihvata kulturu većine)
 - **prisilno miješanje** kulturnih osobitosti manjine i većine
(nastaje novi kulturni obrazac – npr. SSSR i Jugoslavija)
 - **kulturni pluralizam** (istovremeno postojanje više kultura u društvu i jednakih prava za sve – npr. Švicarska)
- u RH postoje **24 priznate nacionalne manjine** s oko 328 000 pripadnika

HRVATSKE MANJINE U EUROPI I SVIJETU

- Hrvati u Vojvodini (*Bunjevci i Šokci – 17. st.*)
- Gradišćanski Hrvati (*Austrija – 1530-ih*)
- Moliški Hrvati (*Italija – 16. st.*)
- Moravski Hrvati (*Češka – 16. i 17. st.*)
- Janjevci (*Kosovo – 14. st.*)
- Karaševski Hrvati (*Rumunjska – od 1299.g.*)
- Hrvati u Čileu, Argentini, SAD-u, Kanadi, Australiji, JAR-u i diljem svijeta

PRAVA MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

- manjine u RH imaju pravo na **jednako sudjelovanje u političkom ustroju zemlje** te im se osigurava **njegovanje kulturnih i etničkih specifičnosti** (*uporaba jezika, pisma*)
- omogućeno je **obrazovanje na jeziku manjine te učenje skupine nacionalnih predmeta** (*jezik, povijest i sl.*)

NARODNI SUVERENITET

- **SUVERENITET** – vrhovna, ničim ograničena vlast
- **NARODNI SUVERENITET** znači da **vlast pripada narodu, zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana**

DRŽAVLJANI REPUBLIKE HRVATSKE

- **DRŽAVLJANIN** – označava **pripadnika određene državne zajednice**
 1. **pripadnost** državnoj zajednici (rođenjem ili dobivanjem državljanstva)
 2. **prava i dužnosti** sudjelovanja u izgradnji zajednice i upravljanju njome
- državljanstvo RH se može dobiti na sljedeće načine:
 - **podrijetlom** (*po načelu krvne veze*)
 - **rođenjem na području RH**
 - **prirođenjem** (*podnošenjem zahtjeva za državljanstvom*)
 - na temelju **međunarodnih ugovora**
- državljanstvo se dokazuje **putovnicom, osobnom i vojnom iskaznicom**, a ako osoba nema navedene dokumente, onda može dokazati i **domovnicom**

III. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA



POLITIČKI POREDAK

- **POLITIČKI POREDAK** – oblik organiziranja društvene zajednice koji ima **svojstven izvor legitimnosti i uređen odnos između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti**
- **OSNOVNI TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA:**
 - demokracija
 - aristokracija
 - tiranija
 - diktatura
 - totalitarizam

DEMOKRACIJA

- vladavina **naroda, od naroda i za narod**
- trodioba vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska)
- vlast na temelju **zakona**

PREDSTAVNIČKA
IZRAVNA

ARISTOKRACIJA

- vlast pripada **odabranoj manjini** (eliti)
- sva vlast u rukama manjine
- vlast na temelju **tradicije i običaja**

TIRANIJA

- vladavina **pojedinca** (samovlast)
- sva vlast u rukama pojedinca
- vlast **bez legitimnosti i legalnosti**

DIKTATURA

- vladavina **jedne ili više osoba** koje monopoliziraju vlast u državi
- nema diobe vlasti (sva vlast u rukama grupe ili pojedinca)
- kontrola policije, sudstva, vojske i administracije

TOTALITARIZAM

- **država** ima kontrolu nad svim dijelovima zajednice i svim područjima društvenog života – **jedna partija** utemeljena na ideologiji
- tehnologija vladanja – prisila, teror i kontrola javnosti

OBLICI POLITIČKIH POREDAKA

REPUBLIKA

MONARHIJA

REPUBLIKA (lat. *res publica* = *javna stvar, opće dobro, stvar kojom se ne može trgovati*)

REPUBLIKA – oblik državne vlasti u kojoj **vlada više subjekata**

- vrste republika:
 - predsjednička
 - parlamentarna
 - aristokratska
 - demokratska
 - islamska
 - narodna

PREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

- vlast je podijeljena između predsjednika i parlamenta,
a **izvršna je vlast neovisna o zakonodavnoj**
- **primjeri:** SAD, Čile, Bolivija, Argentina, ...

PARLAMENTARNA REPUBLIKA

- vlast proizlazi iz parlamenta, **izvršna vlast odgovara zakonodavnoj vlasti tj. parlamentu**
- **primjeri:** Hrvatska, Njemačka, Italija...

ARISTOKRATSKA REPUBLIKA

- nositelj suvereniteta je **dio izabralih** (plemstvo)
- **primjeri:** Dubrovačka Republika, Mletačka Republika...

DEMOKRATSKA REPUBLIKA

- nositelj suvereniteta je **cijeli narod**
- **primjeri:** sve države s demokratskim uređenjem

ISLAMSKA REPUBLIKA

- svi zakoni i propisi u državi se temelje na **šerijatskom pravu** (*kombinacija teokracije i demokracije*)
- **vjerski poglavari imaju primat nad svjetovnim**
- **primjeri:** Iran, Pakistan, Afganistan i Mauritanija

MONARHIJA (grč. *monos* = jedan; *arhein* - vladati)

- sustav vladavine **pojedinca** (monarha)
- prema načinu na koji monarh dolazi na vlast, može biti
nasljedna, izborna i uzurpatorska
- dva krajnja oblika monarhije:
 1. **neograničena ili absolutna** monarhija
 - **vladar (monarh) je nositelj svih** zakonodavnih, izvršnih i sudskeih **ovlasti**
 2. **ograničena ili ustavna** monarhija
 - **vladar je ograničen** ustavom i parlamentom
 - podvrsta – parlamentarna monarhija

VRSTE MONARHIJA

APSOLUTNA

- **apsolutna (neograničena)**
vlast monarha
- **primjer:** *Habsburgovci, Luj XIV.*



USTAVNA

- vlast monarha **ograničena ustavom**
- **primjer:** *Lichtenštajn*



PARLAMENTARNA

- **podvrsta ustavne monarhije** u kojoj monarh gotovo ne sudjeluje u državnim poslovima (osim u rijetkim iznimkama)



OBLICI DRŽAVNE VLASTI

